

Výběr rostlin na zahradu II.

V minulém čísle jsme si vysvětlili, nač je třeba dát pozor, když si vybíráte a zakupujete rostliny do vaší zahrady, nyní bychom si však měli také ujasnit, pro jaký účel dané rostliny chceme? Zda si chceme vysadit živý plot, osázet střešní zahradu, zpevnit svah či vyzkoušet nevšednost mobilní zeleně. V případě, že se po zahradě budou pohybovat také vaše děti, je samozřejmě více, než nutné dohlédnout na to, aby se zde nevyskytovaly jedovaté či trnité dřeviny. V současných zahradách si toto riziko málokterý majitel uvědomuje či připouští, tudíž se nejčastěji na živý plot využívá zerav (*Thuja sp.*) či cypřiš (*Chamaecyparis sp.*), ačkoliv tyto jehličnany jsou mírně jedovaté. Majitelé si vysazují tisy, krásné a vděčné to dřeviny, zároveň však mnohdy netuší, jaké nebezpečí se za tímto zcela nenáročným jehličnanem skrývá. Krom červeného míšku, resp. jeho dužiny, je celá dřevina smrtelně jedovatá.

V okamžiku, kdy si tedy vybíráte svoje zelené společníky na vaši zahradu, myslíte nejen na to, jak dokonalý živý plot či úchvatnou kompozici vytvoříte, ale hlavně na svoje nejmenší. Krom dětí se na zahradách často pohybují vaši čtyřnozí miláčci. Pokud je necháte volně pobíhat po celé zahradě, nemůžete se pak divit, že vám najednou začíná žloutnout nějaký zakrslý kultivar jehličnanu, příp. že vám sem tam žlutne živý plot z Thuje. Pejskové totiž, jak je známo, velmi rádi močí především na jehličnany, které následkem toho postupně žloutnou. Stejně tak objevují-li se vám žluté skvrny po trávníku, opět v tom má velmi často svoje „drápky“ pejsek, který do trávníku vykonává svoji potřebu. Řešením je tedy buď výběr takových druhů, které nebudou pejska lákat, případně mu vymezit nějaký prostor na zahradě, kde se může volně pohybovat. U koček zase platí, že se nejraději sluní a odpočívají v nižších trvalkách, zde pomůže, pokud někam na zahradu vysadíte šantu kočičí (*Nepeta faassenii*), tu kočky doslova milují, vyzkoušejte a uvidíte, jak vám bude vaše kočičí přítelkyně vděčná.

Dřeviny pro tvarované živé ploty a stěny

Mohlo by se zdát, že na živý plot lze využít takřka cokoliv, ale pokud chcete mít živý plot opravdu funkční, vybírejte pečlivě. Na živé ploty se např. nehodí dřeviny choulostivé, odnožující nebo špatně regenerující. Rovněž je důležité, aby vybrané druhy byly hustě větvené s co nejmenším listem. Nevhodné jsou též dřeviny přechovávající škůdce a trpící chorobami (např. hlohy). Z jehličnanů nelze doporučit takové druhy a kultivary, které se pod tíhou sněhu rozklesávají a ztrácí svůj tvar (např. *Thuja occidentalis 'Ellwangeriana'*). Proto je

nutné, setřásat sníh nejen ze soliterně vysazených jehličnanů na zahradě, ale i z těch, z nichž máte tvořen právě živý plot. Nejspolehlivější a prověřené na živé ploty jsou následující rody a druhy.

Chamaecyparis lawsoniana (cypřišek), *Chamaecyparis nootkatensis*, *Juniperus chinensis* (jalovec), *Juniperus virginiana*, *Picea abies* (smrk ztepilý), *Picea omorika*, *Taxus baccata* (tis), *Taxus cuspidata*, *Thuja occidentalis* (zerav), *Thuja plicata*, *Tsuga canadensis* (jedlovec kanadský), *Berberis buxifolia* (dřišťál), *Berberis candidula*, *Berberis thunbergie*, *Berberis vulgaris*, *Buxus sempervirens* (zimostráz), *Ligustrum vulgare* (ptačí zob), *Lonicera tatarica* (zimolez), *Potentilla fruticosa* (mochna), *Ribes alpinum* (meruzalka), *Symphoricarpos orbiculatus* (pámelník), *Acer campestre* (javor), *Caragana arborescens* (čimišník), *Carpinus betulus* (habr obecný), *Cornus mas* (svída bílá), *Eleagnus angustifolia* (hlošina úzkolistá), *Fagus sylvatica* (buk lesní), *Forsythia intermedia* (zlatice prostřední), *Morus alba* (morušovník bílý), *Prunus mahaleb* (mahalebka), *Prunus spinosa* (trnka), *Spiraea vanhouttei* (tavolník), *Tilia cordata* (lípa srdčitá).

Dřeviny pro volně rostoucí živé ploty a stěny

Ani pro tyto výsadby se nehodí dřeviny choulostivé a odnožující. Rovněž je nutné zohlednit takové druhy, které budou odpovídat daným ekologickým podmínkám.

Chamaecyparis lawsoniana, *Juniperus sabina*, *Juniperus squamata* 'Blue Star', *Taxus baccata*, *Taxus cuspidata*, *Thuja occidentalis*, *Picea abies* – kultivary, *Pinus mugo* – kultivary (borovice kleč), *Pinus sylvestris* (borovice), *Berberis buxifolia*, *Berberis julianae*, *Berberis candidula*, *Berberis thunbergie*, *Berberis verruculosa*, *Buxus sempervirens* 'Suffruticosa', *Mahonia aquifolium*, *Cornus alba*, *Cornus stolonifera*, *Cornus sanguinea*, *Hydrangea arborescens* (hortenzie), *Hydrangea paniculata*, *Philadelphus lemoinei* (pustoryl), *Physocarpus opulifolius* (tavola kalinolistá), *Prunus spinosa* (trnka), *Deutzia gracilis* (trojpuk), *Chaenomeles japonica* (kdoulovec), *Potentilla fruticosa* (mochna), *Pyracantha coccinea* (hlohyně), *Viburnum pragense* (kalina), *Viburnum rhytidophyllum*, *Lonicera tatarica*, *Ribes alpinum*, *Rosa* - růže (záhonové mnohokvěté), *Spiraea bumalda*, *Spiraea japonica*, *Spiraea arguta*, *Spiraea cinerea*, *Symphoricarpos doorenbosii*, *Symphoricarpos orbiculatus*, *Staphylea pineta* (klokoč), *Syringa chinensis* (šeřík), *Weigela hybrida* (vajgélie).

Dřeviny pro vřesoviště

Jak sám název napovídá, pro vytvoření co nejpřirozeněji působícího společenstva, nalezneme nejvhodnější druhy mezi rostlinami čeledi vřesovcovité (Ericaceae). Vřesoviště je podmíněno úpravou půdy, resp. jejího pH, které musí být kyselé, tzn. při přípravě půdy a během výsadby je nutno obohatit půdu dostatečným množstvím rašeliny. Uvedené druhy vyžadují slunce či polostín.

Acer palmatum, *Acer ginnala*, *Berberis*, *Betula* (bříza), *Caluna vulgaris* (vřes), *Caragana*, *Caryopteris* (ořechokřídlatec), *Chaenomeles japonica*, *Cotoneaster*, *Cytisus* (čilimník), *Eleagnus argentea*, *Erica carnea* (vřesovec), *Genista* (kručinka), *Hebe*, *Hippophae* (rakytník), *Hypericum* (třezalka), *Ilex* (cesmína), *Lavandula*, *Potentilla*, *Pyracantha*, *Rhododendron*, *Robinia hispida* (akát), *Rosa*, *Salix* – zakrslé (vrba), *Spiraea betulifolia* (tavolník), *Spiraea japonica* 'Little Princess', *Tamarix* (tamaryšek), *Vinca minor* (barvínek), *Chamaecyparis* (zakrslé kultivary), *Ephedra* (chvojník), *Juniperus*, *Larix* (modřín), *Picea* - zakrslé kultivary (smrk), *Pinus* (borovice).

Dřeviny pro výsadbu v nádobách a na střešní zahrady

Z nedostatku prostoru a tudíž z nutnosti se velmi často musíme omezit na pěstování rostlin v nádobách neboli jako tzv. mobilní zeleň. Výhodou je, že nádoby lze osazovat dle momentálního psychického rozpoložení a ty plně mobilní přesouvat z místa na místo. Ovšem ne všem rostlinným druhům se tyto poněkud stísněné podmínky zamlouvají, proto je nutné, vybrat ty nejvhodnější. V případě malé zahrady je vhodné připevnit nádoby na zeď nebo na okenní římsu, čímž dojde k úspoře místa při zemi, kde se mohou umístit trvalejší rostliny v květináčích a ve velkých džberech, které musí stát na pevném základu. Pro nejlepší estetický účinek použijte kombinaci různých nádob vhodných k pěstování rostlin. Kromě klasických květináčů a různých džberů, lze osázet staré kamenné žlaby, závěsné a nástěnné košíky, výklenky ve zdi, nebo např. staré nádoby, budete překvapeni, jak úžasně budou rostliny působit v mnoha starých a dlouho nepoužívaných předmětech. Velkým nešvarem pěstitelů je, sesazovat mnoho druhů rostlin do jedné nádoby, lépe použít jeden druh a jeho kultivary, jednota osázení nádoby působí klidně a harmonicky. K osázení nádoby použijte směs rostlin s různým habitem, nejlépe druhy vzpřímené v kombinaci s keříčkovitě a převisle rostoucími.

Pokud máte to štěstí a vlastníte střešní zahradu, i zde musíte vybírat velmi pečlivě. Při výběru dřevin mějte na paměti, že na střeše panují nepříznivé podmínky, především úpal, zastínění, kolísání teplot, vítr, nízká vlhkost vzduchu, menší prostor pro kořeny, který v zimě zpravidla zcela promrzá. Velký vliv na výběr vhodných druhů má expozice ke světovým stranám, nejvýhodnější je orientace severozápadní, nejhorší východní nebo severovýchodní (hlavně u stálezelených dřevin). Přesto existují druhy rostlin, které právě tyto extrémní podmínky úspěšně snášejí. Dříve, než však vyrazíte na nákup do nějaké okrasné školky, zjistěte si, zda na své střeše vůbec nějaké rostliny pěstovat můžete, což vám ověří statik. Střechy musí být také vodotěsné a s tím souvisí potřeba snadno přístupného zdroje vody, neboť vítr a slunce způsobují mnohem rychlejší vysychání substrátu. Nutno si uvědomit, že se nejedná jen o tíhu rostlin, ale také hmotnost izolace a substrátu. U dřevin na střešní zahrady dáváme přednost těm, které jsou zcela otužilé a mají pěkný habitus (celkové uspořádání). U dřevin do nádob naopak preferujeme spíše volnější stavbu koruny. U trvalek jsou vhodnější druhy s drobnějším listem, díky kterému dochází k minimálním ztrátám vody transpirací. Nejvhodnější jsou rostliny sukulentního charakteru, tzn. rozchodníky, lomikameny, netřesky apod.

Chamaecyparis nootkatensis, *Chamaecyparis pisifera*, *Ginkgo biloba* (jinan), *Juniperus*, *Microbiota decussata*, *Picea abies*, *Picea omorika*, *Picea pungens*, *Pinus* (všechny druhy a kultivary, hlavně keřovité), *Taxus*, *Thuja occidentalis*, *Acer ginnala*, *Acer negundo*, *Acer palmatum*, *Caragana arborescens*, *Carpinus betulus* 'Columnaris' a 'Fastigiata', *Celtis* (břestovec), *Eleagnus angustifolia*, *Chaenomeles*, *Cornus alba*, *Cornus stolonifera*, *Corylus avellana* (líška), *Cotinus coggygria* 'Royal Purple' (ruj), *Cotoeaster* (skalník), *Crataegus crus-galli* (hloh), *Forsythia*, *Hippophae*, *Hydrangea*, *Potentilla*, *Prunus mahaleb*, *Prunus triloba* (mandloň), *Rhododendron* (azalka), *Rhus tyhina* (škumpa), *Rosa*, *Salix matsudana* 'Tortuosa' (vrba), *Spiraea arguta*, *Spiraea bumalda*, *Spiraea japonica* 'Little Princess', *Berberis*, *Buxus sempervirens*, *Calluna vulgaris*, *Erica carnea*, *Euonymus fortunei* (brslen), *Lavandula angustifolia*, *Mahonia aquifolium*, *Pyracantha coccinea*, *Rhododendron*, *Vaccinium* (brusnice borůvka, brusinka), *Vinca minor* (barvínek).

Dřeviny pro upevnění svahů

Následující druhy dřevin se rychle rozrůstají a svojí rozvinutou kořenovou soustavou zpevňují svah.

Acer campestre, *Acer platanoides*, *Acer pseudoplatanus*, *Alnus* (olše), *Betula*, *Crataegus* (hloh), *Eleagnus angustifolia*, *Fagus*, *Fraxinus* (jasan), *Populus alba* (topol), *Populus tremula*, *Prunus mahaleb*, *Prunus padus* (střemcha), *Quercus* (dub), *Robinia pseudoaccacia* (akát), *Salix*, *Sorbus aucuparia* (jeřáb), *Sorbus aria*, *Acer tataricum*, *Amorpha* (netvařec), *Berberis*, *Caragana*, *Colutea* (žanovec), *Cornus alba*, *Cornus* (svída), *Corylus*, *Cotinus*, *Cotoneaster*, *Euonymus europaeus*, *Forsythia*, *Hippophae*, *Ligustrum vulgare*, *Lonicera*, *Prunus spinosa*, *Pyracantha*, *Rhus*, *Ribes alpinum*, *Rosa canina*, *Rosa rugosa*, *Sambucus* (bez), *Spiraea vanhouttei*, *Symphoricarpos*, *Syringa vulgaris*, *Tamarix*, *Viburnum lantana*, *Viburnum opulus*, *Juniperus*, *Larix*, *Pinus*.

Jedovaté dřeviny a rostliny

Otravy rostlinami tvoří sice malou, nicméně stabilní část celkových statisticky zjišťovaných otrav obyvatelstva. Uvádí se, že v České republice se ročně otráví asi 100 lidí vč. dětí. Statistiky uvádí, že nejvíce bývají postiženy děti do věku deseti let a to hlavně díky své zvědavosti a touze ochutnat vše, nač přijdou, obzvlášť připomíná – li plodenství oblíbený bonbon.

Za botanickým názvem rostliny je uvedeno, jaká část rostliny je jedovatá.

Jedovaté pokojové rostliny: *Asparagus densiflorus* 'Meyeri' (červené plody), *Dieffenbachia* sp. (celá rostlina), ostatní z čeledi aronovité: *Philodendrony*, *Anthuria* a kaly. *Monstera deliciosa* (krom plodu je jedovatá celá rostlina), *Allamanda cathartica* (mléčná šťáva, kterou roní po poškození), *Euphorbia pulcherrima* – vánoční hvězda (jako ostatní z čeledi pryšcovitých obsahuje jedovatou mléčnou tekutinu), *Kalanchoe* hybridy (jedovaté šťávy), *Brugmansia* (*Datura* sp. – durman - celá rostlina), *Adenium obesum* – adenium (mléčná tekutina), *Opuntia* sp. (jedovaté ostny), bramboříky (*Cyclamen* sp.- hlízy).

Jedovaté rostliny našich zahrad a parků: **Jehličnany:** *Juniperus sabina* – jalovec chvojka a *Juniperus horizontalis* (jalovec poléhavý) – oba dva druhy mají prudce jedovatý nejen plod, ale celou rostlinu. *Taxus baccata* – tis červený (celý jehličnan, krom dužnatého míšku, prudce jedovatý), *Thuja* sp. (zerav) a *Chamaecyparis* sp. - cypřišek – oba jehličnany mírně jedovaté.

Listnaté stromy a keře: *Daphne mezereum* – lýkovec jedovatý (plody), střemcha hroznovitá (*Padus racemosa* – kůra a semena), *Laburnum anagyroides* – štědřenec odvislý (smrtelně jedovatá semena a kůra), *Lonicera xylosteum* - zimolez obecný (celá rostlina), *Rhus typhina* -

škumpá ocetná (prudce jedovatá celá rostlina), Robinia pseudoaccacia – akát bílý (celý strom), Euonymus europaeus – brslen evropský (plody), zimozelená stálezelená (Buxus sempervirens - celá rostlina), Prunus laurocerasus – bobkovišeň (celá rostlina), Vinca minor - barvínek menší (celá rostlina), u pěnišníků (Rhododendron - především druhy R. catawbiense a R. luteum) a dalších vřesovištních rostlin např. rojovník (Ledum sp.), pieris (Pieris sp.), nebo kyhanka (Andromeda sp.) se nedoporučuje cucat nektar z květů, byla totiž zaznamenána otrava lidí po konzumaci medu, který pocházel právě z oblastí, kde pěnišníky rostly, Nerium oleandre – oleandr (celá rostlina je prudce jedovatá), mírně jedovaté jsou cesmína (Ilex aquifolium) a mahonie (Mahonia aquifolium). Z popínavých rostlin je jedovatý např. plamének (Clematis sp.), loubinec - přísavník (Parthenocissus sp.) (plody), Hedera sp. – břečťan (plody), **Smrtečně jedovaté dřeviny:** Sambucus racemosa – bez hroznatý (plody), Wisteria sp. – vistárie, kaliny (Viburnum opulus – kalina obecná a Viburnum lantana – kalina tušalaj). **Dřeviny středně jedovaté:** jírovec žlutý (Aesculus flava - plody) , Magnolia sp. – magnolie, Ligustrum vulgare – ptačí zob obecný (plody), Paeonia sp. – pivoňky (celá rostlina), **Dřeviny mírně jedovaté:** dřišťály – Berberis sp., trubač – Campsis sp., Pyracantha coccinea – hlohyně šarlatová (plody), pámelník – Symphoricarpos sp. (plody).

Jedovaté byliny: Dictamnus albus – třemdava bílá (celá rostlina), Aconitum sp. – oměj (celá rostlina), Calla palustris – ďáblík (jedovaté plody), Euphorbia marginata – pryšec vroubený (jedovaté mléčná tekutina), Digitalis purpurea – náprstník červený (jedovatá celá rostlina), rulík zlomocný (bobule), vraní oko (celá rostlina), konvalinky (Convallaria majalis - celá rostlina), ocúny (Colchicum autumnale), čemeřice (Helleborus sp.), cibule sněženek (Galanthus nivalis), bledulí (Leucojum vernum), narcisů (Narcissus sp), vlčí bob mnoholistý (Lupinus polyphyllus) (jedovatá semena).

Pokud si po přečtení nemalého seznamu jedovatých rostlin, který by mohl být dále doplňován, začínáte trhat vlasy a uháníte s nůžkami na zahradu, abyste je všechny zlikvidovali, nevěšte hlavu. Je známo mnoho případů, a já znám hned několik ve svém okolí, kdy dotyční baštily např. semena akátu, schroupaly listy Dieffenbachie a doposud se těší velmi pevnému zdraví. Ale není radno si zahrávat, proto pokud se stane, že vy nebo někdo jiný něco z výše uvedeného zbaští, nepanikařte, odstraňte část rostliny z úst, vypláchněte dutinu ústní pouze čistou vodou, zavolejte lékaře a pro klid duše zavolejte také na **Toxikologické informační středisko 224 919 293 a 224 915 402** s nepřetržitou lékařskou službou, kde vám poskytnou potřebnou pomoc.